

WAAROM WE MEER OVER GELD MOETEN PRATEN

Financiële educatie als bouwsteen voor
geluk en weerbaarheid van werknemers

ELS LAGROU

Lannoo
Campus

Inhoud

Voorwoord	9
Waarom moeten we meer over geld praten?	11
1 Financiële weerbaarheid, werk aan de winkel!	17
Gezonder en langer leven, wat betekent dat voor je geld?	19
Het tweesnijdend zwaard dat digitalisering heet	23
Wie is het kwetsbaarst?	24
Dus de werknemers zitten goed?	27
2 Financiële stress: een pijnlijke en kostbare kwaal	29
Hoe ontstaat financiële stress?	31
Hoe beïnvloedt financiële stress ons leven?	33
En wat met de werkplek?	35
Hoe ga je financiële stress te lijf?	38
3 Wegwijs in ons jargon	41
Financiële geletterdheid	41
Financiële weerbaarheid, wellbeing en inclusie	48
Het belang van financiële wellbeing	52
Het belang van financiële educatie	54
Conclusie	58
4 O weerbaar België?	61
Financiële geletterdheid	61
Financiële weerbaarheid en financiële inclusie	65
Hoe zit het met onze digitale financiële geletterdheid?	67
Financiële geletterdheid bij onze jongeren	69

5	Financiële educatie	79
	Wat is financiële educatie precies?	79
	Het belang van cognitieve vaardigheden	81
	Financiële educatie op school	83
	Financiële educatie thuis	84
	Levenslang leren	85
	Op de werkvloer	86
6	Waarom financiële educatie op de werkvloer?	89
	Geen wellbeing zonder financiële wellbeing	89
	Iedereen wint bij financiële educatie	91
7	Een veelheid aan mogelijke thema's	97
	Thema's	98
	'Must have' versus 'nice to have' competenties	100
	Scenario 1: focus op het gebied van duurzame financiering	101
	Scenario 2: digitale financiële competenties	102
	Scenario 3: focus op financiële veerkracht	103
	Scenario 4: essentieel voor een meerderheid van de volwassenen	104
	Scenario 5: essentieel voor het dagelijks leven en/of het huidige of toekomstige financiële wellbeing	105
8	Hoe informeer en motiveer je de rest van het bedrijf?	109
	Bewustmaking van de werkgever	109
	Bewustmaking van de werknemer	111
	Van awareness tot aanwezigheid	114
	Zet in op ambassadeurs	115
9	Welzijnsbeleid en financiële educatie, eenzelfde strijd	119
	Krachtlijnen van het welzijnsbeleid	121
	Uitvoering van het welzijnsbeleid	123
	ESG: is duurzaam en verantwoord ondernemen een toegangspoort tot financiële wellbeing?	123
	Integratie van financiële wellbeing in het algemeen welzijnsbeleid	125
	Uitvoering van het algemeen welzijnsbeleid	127

10	Obstakels en valkuilen: hoe effen je het pad naar financiële educatie?	131
	Middelen	133
	Praktische uitdagingen	134
	Privacy en strikte scheiding persoonlijke en professionele zaken	136
	Cultuur	137
	Taboe en schroom	137
	Controle	139
	Emoties	139
	Cultuurverschil tussen landen	140
	Tips	141
11	Weten is (meer dan) meten: de (beperkte) kracht van cijfers over de impact van financiële educatie op de werkvloer	145
	Zeg het met cijfers, maar met welke cijfers?	146
	Bereik, deelname en effect van communicatie	148
	Spreadsheet of KPI's zijn soms overbodig	151
	Een maatstaf voor financiële wellbeing: realiteit of verre toekomstdroom?	153
	Hoe de juiste cijfers verzamelen?	155
	Communiceer over de cijfers!	156
	Conclusie	159
	Dankwoord	161
	Eindnoten	163
	Oplossingen	170

Voorwoord

Geld. Het is een onderwerp dat we allemaal belangrijk vinden, maar waar we doorgaans liever niet over praten. Zeker niet op de werkvloer. Toch heeft geld een enorme impact op hoe we ons voelen, hoe we werken en hoe we met elkaar omgaan. Het bepaalt niet alleen onze financiële stabiliteit, maar ook ons gevoel van rechtvaardigheid, waardering en welzijn. Daarom is het hoog tijd om het taboe rond geld te doorbreken en er een open, eerlijk gesprek over te voeren.

Dit boek doet precies dat. Het maakt duidelijk waarom het zo belangrijk is om geld bespreekbaar te maken binnen organisaties en hoe je dit kunt doen op een manier die niet alleen bijdraagt aan het welzijn van je medewerkers, maar ook aan de kracht en cultuur van je organisatie. Het brengt niet alleen inzichten, maar ook inspiratie en concrete handvatten om een gevoelig onderwerp op een constructieve manier aan te pakken. HR-professionals worstelen hiermee. We willen medewerkers belonen op een manier die recht doet aan hun prestaties, maar we worden ook geconfronteerd met budgettaire grenzen, uiteenlopende verwachtingen en maatschappelijke discussies over bijvoorbeeld loontransparantie. Dit boek helpt je door die paradoxen te navigeren en toont hoe je het onderwerp geld kunt verbinden aan iets wat nog veel groter is: welzijn en waardering.

Bij het lezen zijn 3 boodschappen blijven kleven die inspireren en uitnodigen tot actie:

1. Transparantie bouwt vertrouwen

In een wereld waar medewerkers steeds meer vragen om duidelijkheid en rechtvaardigheid, is transparantie rond geld en beloning essentieel. Dit boek laat zien hoe je een cultuur kunt creëren waarin salarissen, bonussen en voordelen eerlijk en open besproken worden. Wanneer medewerkers begrijpen hoe beslissingen tot stand komen, voelen ze zich meer gewaardeerd en betrokken.

2. Geld en welzijn zijn onlosmakelijk verbonden
Veel mensen ervaren financiële stress, wat een directe impact heeft op hun prestaties en welzijn. Werkgevers kunnen hierop inspelen door hun mensen niet alleen een eerlijk loon te bieden, maar ook ondersteuning zoals financiële educatie of flexibele verloningsopties. Dit boek toont hoe deze investeringen je medewerkers helpen én je organisatie sterker maken.

3. Geld als symbool van waardering
Geld is meer dan een middel om de rekeningen te betalen; het is een symbool van waardering en respect. Door medewerkers eerlijk te belonen en hen te betrekken bij gesprekken over verloning, geef je een krachtige boodschap: 'Jouw werk is waardevol.' Dit boek is een praktische gids om het taboe rond geld te doorbreken en stil te staan bij de rol die geld speelt op de werkvloer. Ik zou het alle HR-professionals aanraden en bij uitbreiding ook iedereen die betrokken is bij het vormgeven van een rechtvaardige en ondersteunende werkcultuur. Door open te praten over wat vaak onbesproken blijft, bouwen we samen een werkplek waar mensen niet alleen werken om te overleven, maar ook kunnen floreren.

Veel leesplezier en succes!

Lesley, hoofdredacteur #ZigZagHR

Waarom moeten we meer over geld praten?

Beste lezer, ik moet iets bekennen. In mijn studentenjaren had ik absoluut niet de ambitie om een financiële carrière te maken. Ik zag me niet mijn hele leven in een bankkantoor slijten, het professionele leven mocht best wel wat heftiger zijn dan een kantoorjob vol cijfertjes. Toch ben ik als afgestudeerde bij een bank gestart, en gelukkig maar. Want ik leerde al snel dat banken en andere financiële instellingen meer dan cijfertjes zijn. En dat ze broodnodig zijn. Zonder bank konden wij ons droomhuis niet kopen. Zonder onze bankrekening geen online aankopen doen. Zonder financiering door durfkapitalisten heb je heel wat minder ondernemers. Zonder verzekeringsmaatschappijen waren sommige ongelukken nog veel ingrijpender. Financiële instellingen en zowel de gevestigde als de opkomende fintechbedrijven zijn de motor en de zuurstof van de economie en bij uitbreiding van de hele maatschappij. Ze maken een onlosmakelijk deel uit van ons dagelijks leven en ik was blij dat ik daar ook deel van kon uitmaken.

Maar ik zag natuurlijk ook de keerzijde. Als financieel controleur heb ik de evolutie meegemaakt waarin banken steeds meer verantwoording moeten afleggen voor hun daden, en meer dan terecht. Maar tegelijk stelde ik vast dat één oorzaak van financiële problemen de banken niet kan worden aangewreven: het gebrek aan financieel inzicht en bewust omgaan met geldbeheer bij vele consumenten. Erg herkenbaar voor velen wellicht: we zijn allemaal snel geneigd om het advies van experts te volgen zonder veel na te denken over wat die beslissing precies inhoudt. Over het algemeen is dat ook een veilige keuze, maar af en toe loopt het toch grondig fout. Denk maar aan de financiële crisis van 2008 waar velen hun vertrouwde bank in de problemen zagen komen en hun geld in rook zagen opgaan. Was dit wanbeheer? Absoluut niet. Had dit vermeden kunnen worden door een dieper begrip van geldbeheer? In vele gevallen wel. Als ze toen bijvoorbeeld hun geld hadden gespreid over verschillende beleggingen in plaats van al hun eieren in één mand te leggen, was hen wellicht veel leed bespaard gebleven. Dat heeft me toen diep geraakt. Hoe meer ik dergelijk leed zag, hoe meer ik ervan overtuigd raakte dat we hieraan iets moeten doen.

Met name na de crisis van 2008 – toen vele mensen rondom mij al hun spaarcenten in rook zagen opgaan – groeide bij mij het besef dat de gemiddelde consument écht behoefte heeft aan goed advies, maar ook aan een zekere mate van financiële zelfredzaamheid. Als mensen beter beseffen waar ze financieel voor staan, en de juiste stappen kunnen zetten om zich te wapenen tegen eventuele financiële (en andere) tegenslagen, zou de wereld er al wat mooier uitzien.

Daarom heb ik samen met Thierry Janssens recent Dagelijks Geld opgericht, een organisatie die aan bedrijven voor hun werknemers innovatieve opleidingen aanbiedt over het omgaan met geld. Zo kunnen deze werknemers zich beter wapenen op financieel vlak en uiteindelijk een zekere financiële wellbeing bereiken. En zo ook hun algemeen welzijn verhogen, want hoe je het ook draait of keert: zonder financiële gezondheid is het erg moeilijk om mentaal en fysiek gezond te blijven. Een gerust financieel gemoed is een essentiële pijler voor ons geluk, zo blijkt ook uit het World Happiness Report.

Uit de reacties op onze opleidingen blijkt deze impact: vaak komen de deelnemers aan onze opleiding ons achteraf bedanken voor de nieuwe inzichten en hoe die hun financieel handelen hebben veranderd. De man die ons kwam zeggen dat we zijn leven hadden veranderd, vond ik eerst wat dramatisch klinken. Maar als je erover nadenkt hoe een zorgeloos financieel leven inderdaad kan leiden tot een algemene levensverbetering, was dit misschien niet eens zo sterk overdreven.

Het doet deugd om op die manier te kunnen bijdragen aan een gelukkige samenleving. Maar het blijft wel knagen dat we dit slechts in een beperkt tempo kunnen doen. Zelfs met ons kleine team zouden we veel sneller en meer mensen kunnen bereiken als elk bedrijf overtuigd was van de meerwaarde van een dergelijke opleiding. Nu moeten we nog al te vaak dat inzicht laten doordringen bij HR- of general managers.

Daarom hebben we in 2023 een e-book samengesteld waarin we ons betoog over financiële wellbeing uitgebreid toelichten met cijfers, voorbeelden en illustraties in woord en beeld. En van daaruit is de stap naar een volwaardig boek al sneller gezet. ‘Volwaardig’, omdat we niet meer stoppen bij dit betoog: we gaan naast het waarom ook dieper in op het wat en het hoe. Maar ook omdat we anderen aan het woord laten over bijvoorbeeld het belang van financiële geletterdheid. En geef toe: voor een boek dat je kunt vasthouden maak je toch net iets makkelijker wat tijd vrij. Er is ook heus niets verkeerd aan het lezen

van dit boek op een zonnig terras. Het aangename aan het nuttige paren is misschien geen schoolvoorbeeld van financiële geletterdheid, voor mij draagt het in elk geval bij tot mijn algemene wellbeing!

Tijdens het schrijven van dit boek heb ik geprobeerd me voor te stellen hoe en wanneer jij dit boek ter hand zou nemen, en wat er die dag voorafging aan dat heerlijke moment dat je hiervoor tijd kon maken. Je werd wakker in je huis of appartement of in een woning die je huurt of afbetaalt. Je deed het licht aan, zette koffie, roosterde een sneetje brood, kookte een eitje, haalde wat melk uit de koelkast ... Dat is allemaal mogelijk dankzij de stroom waarvoor je waarschijnlijk maandelijks via een domiciliëring (automatische incasso in Nederland) betaalt. Je leest in de krant over de zoveelste overstroming, en beseft weer waarom die brand- en waterschadeverzekering zo belangrijk is. Een stemmetje in jou zegt dat je misschien je polis dringend eens moet nakijken.

Je fietste of reed met de auto naar kantoor, om geld te verdienen waarmee je onder meer je fiets of auto kunt (af)betalen. Dat geld komt maandelijks op je rekening bij de bank die je hiervoor hebt gekozen. Er is een grote kans dat diezelfde bank ook je spaarrekening beheert waar je maandelijks een bedrag naar wegschrijft, waar je een pensioenspaarplan hebt opgestart, en die je beleggingsportefeuille beheert.

Op weg naar kantoor hoorde je onophoudelijk sms- en andere berichtjes binnenkomen op je smartphone, want je hebt voldoende betaald voor een abonnement waarmee je overal en voortdurend online bent. Na een zomerse werkdag besloot je wat vroeger te vertrekken om je op een terrasje neer te vleien met dit boek in de hand en een verfrissend drankje erbij. Wellicht heb je voor het boek betaald en dat drankje zul je ook nog moeten afrekenen. Samengevat: alles wat je vandaag hebt gedaan, en alle dagen daarvoor en hierna, heeft op een of andere manier met geld te maken. En toch is geld voor de meesten onder ons een onderwerp waar we liefst zo weinig mogelijk over nadenken en nog minder graag over praten. Best confronterend, toch?

We hebben de voorbije jaren een prachtige omwenteling gezien bij bedrijven als het gaat om de aandacht voor werknemers. Komt het door de krapte op de arbeidsmarkt of zijn we allemaal mensgerichter geworden in ons professioneel leven? Het staat in elk geval vast dat er nog nooit zoveel aandacht was voor het welzijn, het welbevinden, de 'wellbeing' van de werknemers. Flexibele werktijden, ruimte voor thuiswerken, aangename kantooromgevingen: al deze

manieren om talent aan ons te binden worden intussen al bijna overal benut. Ook het cafetariaplan – een beloningssysteem à la carte – en het levenslang leren – als antwoord op de menselijke behoefte om zich steeds meer te kunnen ontplooien en verbeteren – zijn inmiddels dagelijkse kost. Maar één facet blijft hierbij meestal schromelijk verwaarloosd: de aandacht voor de financiële wellbeing en de kansen om hier op de werkvloer aan te werken.

Uit diverse cijfers, onder meer van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO)¹, blijkt dat het niet goed gaat met het financiële wellbeing van de bevolking. Een internationaal onderzoek van de OESO in 2023 in 39 landen rapporteert een gemiddeld niveau van financieel wellbeing van 42 op de 100.² Uit een rapport van Deloitte uit datzelfde jaar³ blijkt dat we het in België niet beter doen met slechts 36 procent van de Belgen die financieel weerbaar zijn. Veel mensen en gezinnen hebben grote moeite om de financiële eindjes aan elkaar te knopen, en dit drukt niet alleen op hun mentaal welzijn maar ook op hun fysieke gezondheid en op hun prestaties op het werk. Het blijkt vaak door een gebrek aan financiële geletterdheid te komen: mensen hebben nooit geleerd om met geld om te gaan, en dat leidt weleens tot wantoestanden met grote impact, ook op het professionele leven.

Als werkgever kun je je het slachtoffer voelen van dit verschijnsel. Maar je kunt er ook iets aan doen. De werkplek is immers een uitstekende omgeving om veel mensen tegelijk te bereiken en hen cruciale informatie en kennis aan te reiken. Dat past trouwens perfect in de – intussen al niet meer zo – nieuwe trend van levenslang leren. Werknemers willen zich steeds verrijken, zowel financieel als menselijk, en opleidingen op de werkvloer zijn een dankbaar wapen geworden in de strijd om talent.

Dit boek heeft als doel om mensen te wapenen tegen het sluipende gevaar van financiële zorgen. Hier speelt de werkgever een belangrijke rol in. Eerst en vooral moet die beseffen dat dit gevaar bestaat, en dat zij hieraan iets kunnen doen, met opleidingen in financiële weerbaarheid. Ten tweede moeten zij bereid zijn om hierin te investeren en dit aan te reiken als een voordeel in natura, als een deel van het cafetariaplan, of in welke vorm dan ook. Ten derde kunnen zij een cultuur stimuleren waarin praten over geld op de werkvloer minder taboe wordt, waarin geldzaken bespreekbaar zijn en potentiële gevaren zo eerder kunnen worden ontdekt en besproken.

Deze onderwerpen zijn in drie delen opgenomen in dit boek. In het eerste deel, van hoofdstuk 1 t.e.m. hoofdstuk 4, onderzoeken we wat financiële geletterdheid en *financial well-being* eigenlijk inhouden en waarom deze zo belangrijk zijn. We staan in dit eerste deel ook stil bij hoe het met onze financiële geletterdheid is gesteld. In het tweede deel, van hoofdstuk 5 t.e.m. 7, doen we uit de doeken waarom en hoe je concreet met financiële wellbeing aan de slag kunt gaan, met veel aandacht voor de financiële educatie maar ook met aandacht voor de verschillende thema's die aan bod kunnen komen. Daarnaast bespreken we hoe je het bewustzijn binnen een bedrijf over het belang van financiële wellbeing kunt verhogen. Het derde deel, van hoofdstuk 9 t.e.m. 11, is gewijd aan alles rond financiële educatie op de werkvloer, met een antwoord op vragen zoals: waarom zou je als werkgever hierin investeren, hoe integreer je dit in je bedrijfsvoering, hoe ga je om met obstakels en valkuilen. Het boek belicht verder de randvoorwaarden die nodig zijn om een traject naar financiële weerbaarheid van je werknemers de grootst mogelijke slaagkans te geven.

Dit boek is voor CEO's, bedrijfsleiders, managers, HR-professionals, welzijnscoördinatoren, coaches, preventieadviseurs, zelfstandigen en freelancers en iedereen die wil inzetten op wellbeing en productiviteit en anderen wil helpen CFO te worden van hun eigen leven.

Wanneer is dit boek geslaagd? Als jij, na het lezen van dit boek – of zelfs al na het eerste hoofdstuk – het boek dichtklapt en vol overtuiging zegt: 'Dit moet gebeuren! Waar kan ik beginnen in mijn bedrijf?' En als je de voordelen van financiële geletterdheid inziet voor je werknemers en collega's. En als jij, net zoals wij, ervan geniet hoe, met de nodige financiële fitnessoefeningen, hun algemene wellbeing voelbaar verbetert.

Ik wens je in elk geval veel leesplezier!

Els Lagrou, Leuven

Benieuwd naar jouw financiële gezondheid?
Scan de code en doe de test!

1

Financiële weerbaarheid, werk aan de winkel!

‘It was the best of times, it was the worst of times.’ Met deze zin opende Charles Dickens bijna twee eeuwen geleden zijn klassieker *A Tale of Two Cities*. Maar hij had het evengoed over vandaag kunnen schrijven. Ook nu hebben de meesten in onze westerse maatschappij een meer dan aanvaardbare levensstandaard, en hoeven weinigen zich zorgen te maken over een dak boven het hoofd of een fatsoenlijke maaltijd. En toch zijn er de voorbije decennia zelden meer mensen geweest die zich zorgen maken, over hun huidige en vooral toekomstige financiële situatie. Velen slagen er niet in de touwtjes aan elkaar te knopen. Een recent rapport van Deloitte⁴ bracht de financiële gezondheid van de Belgische gezinnen in kaart. Daaruit blijkt dat 64 procent van de Belgische gezinnen niet financieel weerbaar is. 28 procent van die groep leeft van dag tot dag en heeft het moeilijk om alle rekeningen te betalen. De andere 36 procent van die gezinnen heeft regelmatig moeite om de rekeningen te betalen, heeft maar een beperkte spaarbuffer en voelt zich (soms) machteloos als het op geldzaken aankomt.

Reflectie over de bevindingen uit deze studie door KASPER PETERS, Partner, Financial Services Industry Leader, Chief Strategy Officer, Consulting & Advisory b.v., Deloitte Belgium:

‘Bij Deloitte vinden we het essentieel om niet alleen klantopdrachten op verzoek uit te voeren, maar ook bij te dragen aan het oplossen van belangrijke maatschappelijke uitdagingen die we zelf op de agenda zetten. Deloitte België brengt elk jaar een specifiek thema uit de financiële sector onder de aandacht van een breed publiek. In dat verband hebben we recent onderzoek gedaan naar de financiële gezondheid van de Belgische gezinnen. Gebaseerd op

internationaal onderzoek hebben we, in samenwerking met diverse partners, waaronder Dagelijks Geld, de haalbaarheid verkend van een eenvoudige barometer voor financiële gezondheid. Als we erin slagen de financiële gezondheid van werknemers en gezinnen op alle niveaus van de bevolking te verbeteren, zetten we als samenleving een belangrijke stap vooruit. ‘Traditionele’ financiële educatie, die meestal focust op het onderwijs, is daarbij onvoldoende. De relatie tussen werknemer en werkgever biedt een ideale hefboom om echte concrete vooruitgang te boeken. Er is werk aan de winkel!

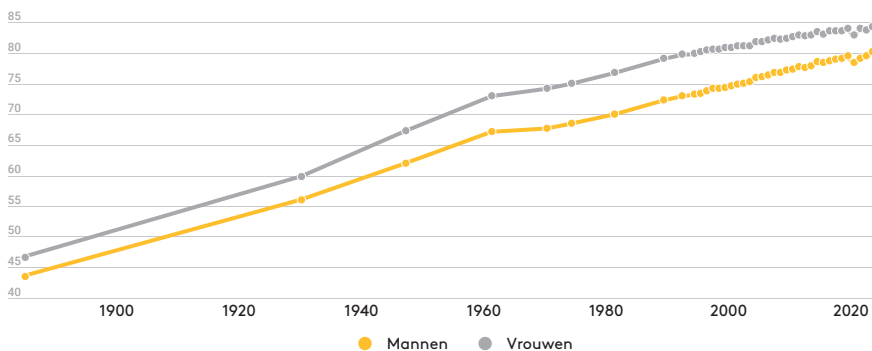
Hoe is dat zover kunnen komen bij deze gezinnen? En wat is de impact op hun dagelijks leven, hun gezondheid en hun welzijn? In dit hoofdstuk gaan we eerst op zoek naar de oorzaken voor dat gevoel van financiële malaise. Vervolgens kijken we naar de reikwijdte ervan in onze huidige samenleving en zoomen we in op enkele kwetsbare groepen. Hiervoor moeten we best wel enkele jaren terugkijken. Niet tot in de dagen van Dickens, wees gerust, maar wel tot ruim vijftien jaar geleden. Toen heeft de financiële crisis na het instorten van de huizenmarkt een drastisch effect gehad op het consumentenvertrouwen. Banken, aandelen en andere financiële instellingen bleken toen niet zo betrouwbaar als voordien algemeen werd gedacht. Naast de soms dramatische financiële verliezen die velen hierdoor leden heeft dit ook enorme gevolgen gehad voor de verhouding tussen de financiële instellingen en de gemiddelde consument.

De gemiddelde Belg kent niet meer dat gevoel dat zijn geld in goede handen is, en evenmin dat dit geld volstaat voor een zorgeloze oude dag. Volgens een enquête van Testaankoop had een op de vijf klanten van grootbanken in 2023 minstens één probleem met de bank in het afgelopen jaar. Vooral bereikbaarheid is een heikel punt geworden. Meer en meer financiële consumenten krijgen steeds moeilijker contact met een fysiek persoon van een financiële instelling. De bankkantoren zijn in een razendsnel tempo uit het straatbeeld verdwenen. Klanten voelen zich daardoor meer en meer aan hun lot overgelaten. Niet verrassend dus dat fraude bij online bankieren elk jaar toeneemt. Klanten kennen immers de gevaren niet en weten onvoldoende hoe ze zich moeten beschermen tegen die fraude. Die bezorgdheid is de voorbije jaren alleen maar toegenomen. De wereldwijde covidcrisis, en daarna de ingrijpende gevolgen van diverse oorlogen (in Oekraïne, in het Midden-Oosten), hebben gezorgd

voor een slinkend vertrouwen in de toekomst, zowel financieel als algemeen – want beide zijn onlosmakelijk verbonden.

Gezonder en langer leven, wat betekent dat voor je geld?

Wat betekent die verhoogde bezorgdheid voor onze spaarcenten? Moeten we geld aan de kant leggen voor later? En hoeveel moet dat dan zijn? Een complex vraagstuk dat niet zo eenvoudig te beantwoorden is en dat de consument ongerust maakt. Een bezorgdheid die nog meer in de hand wordt gewerkt door algemene maatschappelijke ontwikkelingen zoals de groeiende vergrijzing, en het besef dat steeds minder actieve personen instaan voor een steeds grotere groep pensioengerechtigden. Zo is in België de gemiddelde levensverwachting in iets meer dan een eeuw tijd bijna verdubbeld. De onderstaande figuur met de evolutie van de levensverwachtingen bij de geboorte in België laat er geen twijfel over bestaan. Waar een man en vrouw eind negentiende eeuw een gemiddelde levensverwachting hadden van 43 à 46 is die levensverwachting ondertussen gestegen tot 80 à 84.

FIGUUR 1 EVOLUTIE VAN DE LEVENSV ERWACHTING BIJ DE GEBORTE PER GESLACHT IN BELGIË.

Bron: <https://statbel.fgov.be/nl/themas/bevolking/sterfte-en-levensverwachting/sterftetafels-en-levensverwachting#figures>

Maar op financieel vlak oogt het plaatje minder rooskleurig. Onze hogere levensverwachting heeft immers een enorme invloed op de pensioenen die we van de overheid mogen ontvangen. Amper een halve eeuw geleden

was de gerechtigde pensioenleeftijd nauwelijks lager dan de gemiddelde levensverwachting. Je werd geboren, je groeide op, je werkte, je stopte met werken en je ging dood: dat was de gebruikelijke gang van zaken. Vandaag oogt dat plaatje heel anders: we worden gemiddeld een stuk ouder – soms tot twintig of dertig jaar – dan de pensioengerechtigde leeftijd.

Wanneer die hogere levensverwachting gepaard gaat met een vermindering van het aantal jonge mensen, spreken we van vergrijzing van de bevolking. Met alle gevolgen van dien: een steeds kleiner wordende groep is actief aan het werk en moet daarbij zorgen dat onder andere de pensioenkas voor die steeds groter wordende oude generatie gespekt wordt. Het hele pensioenstelsel staat dus duidelijk onder druk, en de uitgekeerde bedragen zullen in vele gevallen niet volstaan om te kunnen spreken van een zorgeloze oude dag. Iedereen heeft recht op pensioen, uiteraard, maar wat als er onvoldoende geld in de staatskas vloeit om die pensioenen te betalen? Niet alleen schuiven alle overheden steeds meer de pensioenlast af op de pensioengerechtigden zelf, die pensioengerechtigden zelf onderschatten vaak hoeveel ze zullen nodig hebben. Veel ondernemingen dragen wel bij met een of andere vorm van pensioensparen, maar de werknemer doet er toch goed aan om ook zelf het nodige opzij te leggen. Om hier optimaal mee om te gaan heeft de werknemer een stevige kennis van het (pensioen) product en van het financiële reilen en zeilen nodig, wat doorgaans niet het geval is.

De conclusie lijkt voor de meesten onder ons onontkoombaar: wie wil rekenen op een mooi pensioen dat ook na de loopbaan de nodige vrijheid garandeert, kan er maar beter zelf voor zorgen. Of, om terug te keren naar het eerdere goede nieuws dat onze levensverwachting is toegenomen, je kunt ervoor kiezen om zelfs na je pensioengerechtigde leeftijd nog wat door te werken. De meesten onder ons zullen hiervoor nog gezond en actief genoeg zijn, en tegen die tijd snakken bedrijven wellicht naar talent, ongeacht je leeftijd. In elk geval: dertig jaar zorgeloos rentenieren aan de rand van het zwembad van je tweede huis zal voor slechts weinigen weggelegd zijn.